

Катерина Пономарьова,
провідний науковий співробітник
лабораторії початкової освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
кандидат педагогічних наук

Українська мова. 3-й клас. Орієнтовні завдання для перевірки навчальних досягнень (I семестр)

Анотація

У статті зазначено види перевірки навчальних досягнень учнів 3 класу з української мови. Подано орієнтовні завдання для контрольних робіт, передбачених у I семестрі.

Види перевірки, аудіювання, діалог, мовні знання, диктант, списування.

Аннотация

В статье указаны виды проверки учебных достижений учащихся 3 класса по украинскому языку. Предложены ориентировочные задания для контрольных работ, предусмотренных в I семестре.

Виды проверки, аудирование, диалог, знания по языку, диктант, списывание.

Annotation

In the article the kinds of checks are specified for the learning achievements in Ukrainian for 3rd class pupils. The approximate tasks are suggested for the tests provided for the 1st term.

Kinds of checks, auding, dialogue, language knowledge, dictation, copying.

Запровадження компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів української мови передбачає оновлення не лише змісту, методів, форм організації навчання, а й вимог до перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів. Зокрема, об'єктами контролю результатів навчальної діяльності з української мови є складники комунікативної компетентності:

– досвід мовленнєвої діяльності (аудіативні уміння, здатність вести діалог, будувати монологічні зв'язні висловлювання в усній і письмовій формах, уміння виразно читати і розуміти зміст прочитаного);

– знання про мову і мовлення, мовні уміння й навички;

– орфографічні і пунктуаційні вміння й навички;

– графічні навички письма, техніка, швидкість письма, культура оформлення письмових робіт.

Відповідно до «Інструктивно-методичних матеріалів щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів», затверджених МОН України, в 3 класі здійснюються такі види перевірок з української мови:

	I семестр	II семестр
Аудіювання	1	1
Діалог	1	–
Усний твір	–	1
Письмовий переказ	–	1
Мовні знання і вміння	2	2
Диктант	2	2
Списування	1	1

Рекомендації щодо проведення контрольних перевірок

Кожна контрольна перевірка з української мови проводиться окремо. Не дозволяється здійснювати на одному уроці дві перевірки навіть тоді, коли кожна з них триває не цілий урок, а 15-20 хвилин. Частина уроку, що залишилась після перевірки, присвячується повторенню, закріпленню, узагальненню мовних знань та вдосконаленню мовленнєвих умінь учнів.

Усні перевірки (діалог та усний твір) слід розпочинати за 3-4 тижні до кінця семестру, заслуховуючи й оцінюючи на кожному уроці української мови діалоги 1-2 пар учнів та усні розповіді 1-2 учнів. Для фіксування оцінювання кожного з цих видів перевірок у журналі відводиться окрема колонка і заповнюється впродовж цих тижнів поступово.

Письмові перевірки слід розпочинати не пізніше, як за два тижні до завершення семестру, щоб не переобтяжувати учнів щоденними контрольними роботами. Наприклад, на передостанньому тижні провести письмовий переказ тексту, тематичну тестову перевірку мовних знань і вмінь та списування тексту, а на останньому – перевірити аудіювання й написати диктант.

Якщо в семестрі передбачено дві перевірки одного виду (мовні знання і вміння та диктант), то проводити одну з них слід у I семестрі перед осінніми канікулами, а в II семестрі – перед весняними.

Орієнтовні завдання для контрольних перевірок

I семестр

Аудіювання

Матеріал для перевірки: художній текст обсягом 220-260 слів, тестові завдання, що складаються із 6 запитань з трьома варіантами відповідей до кожного.

Яблунька і літо

Юрко й Мишко навесні посадили біля школи яблуньку. І домовились: на канікулах будуть навідуватися до школи й поливати її. Скажімо, так: сьогодні поливатиме Юрко, завтра – Мишко, потім знов Юрко, потім Мишко. Ростиме собі яблунька – сил набиратиметься.

Настали канікули.

«Сьогодні мені поливати яблуньку... – подумав Юрко. – Та хіба їй що станеться, як один день не полити? Завтра прийде Мишко й поллє...»

Настав Мишків день. Далеченько жив Мишко від школи. Він собі й подумав: «Учора ж поливав яблуньку Юрко... Нічого й не станеться, як один день не полити. Завтра знову Юрків день, він трохи ближче від школи живе, хай собі й поливає».

Минали дні, Юрко надіявся на Мишка, а Мишко на Юрка.

Кілька днів яблуньку ніхто не поливав.

А щодня приходив до школи Андрійко, що вже тепер другокласник. Він годував рибку у шкільному акваріумі. Бачить хлопчик, ніхто яблуньку не поливає, ось-ось засохне. Він і став її щодня поливати. Зеленіє яблунька, сил набирається.

От і перше вересня. Прийшли діти до школи. Не терпиться Юркові узнати: а чи поливав же Мишко? І Мишкові хочеться дізнатися: чи Юрко поливав?

Почимчикували хлопці до яблуньки. Ідуть і мовчать. А як побачили, що вона зеленіє, кожен із них горів од сорому й потупився в землю. Бо кожен думав: «Це ж тільки я не поливав, а товариш мій поливав».

Так і стояли хлопці під яблунькою, схиливши голови, аж поки пролунав дзвінок. (223 слова)

В. Сухомлинський

Тестові завдання до твору

1. Познач, коли хлопчики посадили яблуньку?
  - А Навесні.
  - Б Влітку.
  - В Восени.
2. Вибери, як хлопчики домовились поливати яблуньку на канікулах?
  - А По черзі: одного дня Юрко, а другого – Мишко.
  - Б Першу половину канікул поливатиме Юрко, а другу – Мишко.
  - В Один тиждень Юрко, а другий – Мишко.
3. Познач, як насправді поливали хлопці яблуньку?
  - А Поливав лише Юрко.
  - Б Поливав тільки Мишко.
  - В Не поливав жоден.
4. Познач, чому яблунька не всохла?
  - А Бо її поливав Юрко.
  - Б Бо її поливав Мишко.
  - В Бо її поливав Андрійко.
5. Познач, як ти розумієш вислів: «Потупитися в землю»?
  - А Пильно вдивлятися в землю.
  - Б Опустити очі від сорому.
  - В Топтатися на землі.
6. Визнач, чому Юрко і Мишко 1 вересня горіли від сорому і потупилися в землю?
  - А Бо хлопцям було соромно перед яблунькою.

Б Бо їм було соромно перед Андрійком.

В Бо кожен думав, що яблуньку поливав його товариш.

Правильні відповіді: 1. А; 2. А; 3. В; 4. В; 5. Б; 6. В.

Діалог

Матеріал для перевірки: словесно описані вчителем мовленнєві ситуації.

Орієнтовні ситуації для складання діалогів

Ситуація 1. Уявіть собі, що ви з сусідом (сусідкою) по парті на канікулах не бачили один одного. Нарешті зустрічалися. Про що б ви поговорили? Розіграйте діалог вашої розмови.

Ситуація 2. Двоє друзів, ідучи до школи в понеділок, розповідають один одному, як кожен провів вихідні дні. Складіть діалог їхньої розмови.

Ситуація 3. Із сусідом (сусідкою) по парті складіть діалог на тему: «Що ти знаєш про бабине літо?».

Ситуація 4. Поспілкуйтеся з однокласником (однокласницею) на тему: «Чи є у тебе мрія?».

Ситуація 5. Побудуйте діалог на тему: «З ким ти дружиш і чому?».

Ситуація 6. Складіть діалог «Яка твоя сім'я?».

Ситуація 7. Побудуйте діалог «Як ти привітаєш маму з днем народження?».

Ситуація 8. Розпитай у сусіда (сусідки) по парті, як він (вона) допомагає старшим удома. Розіграйте діалог вашої розмови.

Ситуація 9. Поділися з другом (подругою) своїми враженнями від прочитаної книги. Складіть про це діалог.

Ситуація 10. Поцікався у друга (подружки), чи подобається йому (їй) зима. Побудуйте діалог на цю тему.

Ситуація 11. Поцікався у друга (подружки), як він (вона) готується до Нового року. Складіть про це діалог.

Ситуація 12. Запроси по телефону друга (подружку) на прогулянку. Розіграйте діалог вашої розмови.

Ситуація 13. Коли в однокласника (однокласниці) буде день народження, якими словами ти його (її) привітаєш? Складіть діалог цього вітання.

Ситуація 14. Уяви, що твій друг (твоя подружка) застудився (застудилася) і не прийшов (не прийшла) до школи. Як ти це з'ясуєш по телефону? Розіграйте діалог вашої розмови.

Ситуація 15. Поцікався в однокласника (однокласниці), який фільм, мультфільм йому (їй) найбільше сподобався. Побудуйте діалог на цю тему.

Зразок діалогу за ситуацією 1

– Привіт, Сашко!

– Привіт, Наталю!

– Скільки часу ми не бачились! Де ти був на канікулах?

– Їздив у село до бабусі.

– Добре тобі там відпочивалось?

– Дуже! Загорав, купався в річці, катався з хлопцями на велосипеді, грав у футбол. А як ти провела літо?

– Я з батьками була в Карпатах. Бачила гори, гірські річки, збирала чорниці, малину, любивалася квітами на полонинах.

– Чудове було літо! Чи не так?

Мовні знання і вміння

Матеріал для перевірки: вісім тестових завдань, з яких чотири закритого типу з трьома варіантами відповідей на кожне, і чотири відкритих, що передбачають письмове виконання.* Примітка: запропоновані для цього виду перевірки тестові завдання взято із «Зошита для тестової перевірки знань з української мови. 3 клас» (автор К. Пономарьова)

Перевірка 1 (перевіряються знання й уміння з тем «Мова і мовлення», «Текст», «Речення», «Слово. Значення слова»)

1 варіант

1. Познач рядок, у якому всі слова характеризують **усне** мовлення.

А Розбірливе, охайне, грамотне.

Б Правильне, виразне, зрозуміле.

В Правильне, каліграфічне, охайне.

2. Визнач, який із текстів є **описом**.

А Діти поверталися додому з букетом ромашок. Вони знали, що мама дуже любить ці ніжні квіти. Тому й приготували для матусі приємний сюрприз.

Б Ромашка – ніжна квітка. Головка її нагадує маленьке жовте сонечко з білосніжними промінцями. Листя – ніби прозоре зелене мереживо.

В У полі, біля доріг, на пустирях, коло жител росте маленька біла квітка з жовтою серединкою. Це ромашка. Вона не лише красива, а й дуже корисна, бо має лікувальні властивості.

3. Визнач, яка **схема** відповідає такому реченню: *Густі віти дерев зазеленіли.*

А Які? ____ як? ==== .

Б Які? ____ куди? ==== .

В Які? ____ чого? ==== .

4. Познач словосполучення, в якому слово **сонячний** вжито в **переносному** значенні.

А сонячний день

Б сонячний промінь

В сонячна усмішка

5. Спиши речення, поставивши слова, що в дужках, у формі звертання.

1. (Марія Петрівна), я хочу відповісти на запитання. 2. (Іванко), ти гратимеш у футбол?

6. Прочитай текст. Запиши, з якою **метою** він написаний.

Надзвичайно поетичне свято Івана Купала припадає на 7 липня. Люди вірили, що опівночі, напередодні цього свята, цвіте папороть. А трави й квіти набирають найбільшої лікувальної сили. Тому вранці ходили збирати лікарські рослини.

Дівчата на Івана Купала плели вінки й пускали їх на воду. А ввечері хлопці розпалювали вогнище й перестрибували через нього.

7. Прочитай словосполучення. Постав і запиши **питання** від головного до залежного слова.

спостерігати _____ у лісі

природою _____ неповторною

зачарували _____ піснею

8. Випиши з тексту **пари антонімів**.

Журавлі журяться, коли відлітають у вирій. Сумно їм прощатися з рідною землею. А весною журавлики радіють, бо повертаються у свої гнізда.

Правильні відповіді: 1. Б; 2. Б; 3. В; 4. В; 5. Маріє Петрівно, я хочу відповісти на запитання. Іванку, ти гратимеш у футбол? 6. Текст написаний, щоб розповісти, коли припадає свято Івана Купала, що відбувається в природі в цей день, як проводять це свято люди. 7. Спостерігати (де? або у чому?) у лісі, природою (якою?) неповторною, зачарували (чим?) піснею. 8. Журяться – радіють, відлітають – повертаються.

II варіант

1. Познач рядок, у якому всі слова характеризують **писемне** мовлення.

А Виразне, правильне, зрозуміле.

Б Гучне, виразне, грамотне.

В Правильне, каліграфічне, охайне.

2. Визнач, який із текстів є **міркуванням**.

А Заселили свої будиночки-шпаківні шпаки. У садах і лісах щебечуть солов'ї, кують зозулі. Останніми до нас повертаються іволги, стрижі, очеретянки.

Б Чи замислювалися ви над тим, чому одні пташки прилітають до нас раніше, а інші – пізніше? Виявляється, час їхнього прильоту залежить від того, коли в наших краях з'являється їжа для них.

В На даху нашої хати оселилися лелеки. Вони наносили сухого гілля, м'якої трави і вимостили собі розкішне гніздо. Незабаром у гнізді з'явилися маленькі пташенята.

3. Познач речення, яке відповідає такій *схемі*:

Кого? ===== _____ якого? чого?

А Білочку налякало шарудінням опале листя.

Б Білочку налякало шарудіння опалого листя.

В Білочка злякалася шарудіння опалого листя.

4. Познач словосполучення, в якому слово **залізний** вжито в *прямому* значенні.

А залізний ланцюг

Б залізне серце

В залізний характер

5. Спиши речення, поставивши слова, що в дужках, у формі звертання.

1. (Іван Степанович), я виконав усі завдання. 2. (Софія), ти любиш кататися на велосипеді?

6. Прочитай текст. Запиши, з якою *метою* він написаний.

У Сицилії розташоване Озеро Смерті. У ньому немає ні рослин, ні тварин. Усе, що сюди потрапляє, неминуче гине від сірчаної кислоти. Ця кислота потрапляє в озеро з підземних джерел.

За М. Міщенком

7. Прочитай словосполучення. Постав і запиши *питання* від головного до залежного слова.

дерева _____ кремезні

падає _____ на землю

листя _____ берези

8. Випиши з вірша *синоніми*.

Сплять Метелики в травичці,
ще куняє Рибка в річці,
ще дрімає навіть Бджілка

біля теплого причілка.

Б. Чалий

Правильні відповіді: 1. В; 2. Б; 3. Б; 4. А; 5. Іване Степановичу, я виконав усі завдання. Софіє, ти любиш кататися на велосипеді? 6. Цей текст написаний, щоб розповісти, де знаходиться озеро Смерті і чому усе, що до нього потрапляє, неминуче гине. 7. Дерева (які?) кремезні, падає (куди? або на що?) на землю, листя (чиє? або чого?) берези. 8. Сплять, куняє, дримає.

Перевірка 2 (перевіряються знання й уміння з теми «Будова слова»)

I варіант

1. Познач, у якому випадку **закінчення** в слові виділено **правильно**.

А стежкою

Б стежкою

В стежкою

2. Познач колонку, в якій записано **спільнокореневі** слова.

А ліки	Б лісовий	В гіркий
лікар	лісового	гірський
лікувати	лісовому	гірший

3. Визнач, у якому випадку **перевірне слово** вибрано **неправильно**.

А швидкий – швидко

Б глибокий – глибина

В крижаний – крига

4. Познач слово, яке відповідає такій **схемі**: □□□□□.

А столичний

Б створений

В стовпи

5. Спиши речення, вставивши пропущені букви.

Улітку злені колоски пш.ниці нал.ваютья соком.

6. Спишіть слова, опустивши дужки.

(По)дарував, (без)домний, (по)дорозі, (з)перцем, (з)варити,
(без)допомоги.

7. Утвори і запиши слова з **префіксом з-** або **с-** від поданих слів.

Казати, робити, вити, питати, їхати, терти.

8. Розбери слова за будовою.

Зимовий, безмежний, земля.

Правильні відповіді: 1. Б; 2. А; 3. Б; 4. Б; 5. Улітку зелені колоски пшениці наливаються соком. 6. Подарував, бездомний, по дорозі, з перцем, зварити, без допомоги. 7. Сказати, зробити, звити, спитати, з'їхати, стерти. 8. Зимовий, безмежний, земля.

II варіант

1. Познач слово, у якому **закінчення** виділено **неправильно**.

А стежками

Б садами

В храми

2. Познач колонку, в якій записано **спільнокореневі** слова.

А вода	Б літак	В ясний
водій	літати	ясного
вудка	політ	ясним

3. Визнач, у якому випадку **перевірне слово** вибрано **неправильно**.

А земляний – земля

Б степовий – степ

В село – села

4. Познач слово, яке відповідає такій **схемі**: $\_ \cup \wedge \square$.

А розмова

Б ходила

В прочитаний

5. Спиши речення, вставивши пропущені букви.

З оч.рету біля оз.ра піднялась у н.бесну синь зграя качок.

6. Спишіть слова, опустивши дужки.

(Під)водний, (з)вулиці, (без)межний, (з)ламати, (під)вікном,
(без)кордонів.

7. Утвори і запиши слова з **префіксом з-** або **с-** від поданих слів.

Фотографувати, їсти, пекти, кинути, варити, рубати.

8. Розбери слова за будовою.

Школярка, підводник, садили.

Правильні відповіді: 1. В; 2. Б; 3. А; 4. В; 5. З очерету біля озера піднялась у небесну синь згряя качок. 6. Підводний, з вулиці, безмежний, зламати, під вікном, без кордонів. 7. Сфотографувати, з'їсти, спекти, скинути, зварити, зрубати. 8. Школярі, підводник, садили.

Диктант

Матеріал для перевірки: текст обсягом 50-60 слів, насичений орфограмами на вивчені правила.

Диктант 1

Чи спостерігали ви за заходом сонця?

З кожною хвилиною небесні барви бліднуть. У тон їм темніють і барви землі. Золотисті пшениці покрилися сірим попелом. Зелений ліс розтав. Прошумів угорі крилатий птах. У небі з'явилася перша вечірня зірка. От і день минув. Стомлена земля лягає спочивати.

Земле моя вишнева! Щиро цілую твої натруджені руки! Всю любов віддаю тобі, ненько! (58 слів)

За В. Бабляком

Диктант 2

Зимові розваги

Настала справжня зима. Під глибоким снігом спить земля. Безшумно хитають гіллям дерева.

На березі озера школярі влаштували ковзанку. У морозний сонячний день веселою юрбою прийшли ковзатись. Біля озера була невисока гірка. Малеча спускалася з неї на лижах і санчатах. Дівчатка зліпили велику снігову бабу. Хлопці весело гралися в сніжки. Щічки в усіх дітей розчервонілися. Як чудово розважатися зимою! (60 слів)

Списування

Матеріал для перевірки: текст обсягом 50-60 слів, насичений орфограмами на вивчені правила.

Земля не самотня у просторі. Разом з нею летить її супутник Місяць. Увесь час ми спостерігаємо тільки один його бік. Всебічно вивчати його почали нещодавно, коли штучні супутники облетіли кругом нього. Розумні прилади сфотографували невидимий бік Місяця і передали фотографії на Землю. Тепер ми знаємо, що на Місяці немає ні повітря, ні льоду, ні води. Безладні купи каміння, скелясті гори. *(60 слів)*

За В. Уткіним

Література

1. Гудзик І.П. Аудіювання українською мовою: Посібник / І.П. Гудзик. – К.: Педагогічна думка, 2003. – 144 с.
2. Інструктивно-методичні матеріали щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів / Українська мова і мови національних меншин // Початкова школа. – 2014. – № 4. – С. 26-30.
3. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2011. С. 10-70.